

ALYTAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Budžetinė įstaiga, Daugų g. 5A, LT-62169 Alytus, tel./faks. (8 315) 51 653 el. p. biuras@alytausvb.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 301768543

**ALYTAUS MIESTO UGDYMO ĮSTAIGŲ MOKINIŲ
2017 – 2019 M. PATIRTŲ LENGVŲ TRAUMŲ ANALIZĖ**

Alytus, 2020 m.

Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, siekdamas išsiaiškinti koks yra Alytaus miesto moksleivių traumatizmo paplitimas ir traumų pobūdis mokyklose registruoja traumas Alytaus miesto ugdymo įstaigose. Traumų registracijos formos pildomos kiekvieną mėnesį ir atliekama metinė ataskaita. Analizės tikslas sužinoti, kaip dažnai ir kokias traumas mokyklose patiria mokiniai, kur ir dėl kokių priežasčių susižeidžiama, kas ir kokią pagalbą suteikia nukentėjusiesiems.

Alytaus miesto ugdymo įstaigose 2017 – 2019 metais, visuomenės sveikatos specialistai, vykdanti sveikatos priežiūrą mokykloje užfiksavo 3 278 moksleivių lengvas traumas.

Mokinio teisė ugdytis sveikoje ir saugioje aplinkoje įtvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme. Už saugios ir sveikos aplinkos kūrimą mokykloje, mokinio saugos užtikrinimą, pagal šio įstatymo nuostatas, atsakingas mokyklos vadovas ir mokytojai. Kuriant saugią mokyklą bei mažinant sužalojimų skaičių taip pat svarbus visuomenės sveikatos specialisto, vykdančio sveikatos priežiūrą mokykloje vaidmuo. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistas, prisideda prie sužalojimų prevencijos mokykloje rinkdamas informaciją apie sužalojimų paplitimą mokykloje, teikdamas metodines konsultacijas mokytojams, konsultuodamas mokinius ir jų tėvus sužalojimų prevencijos klausimais.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti mokinių traumatizmo paplitimą ir pobūdį Alytaus miesto ugdymo įstaigose 2017 – 2019 metais.

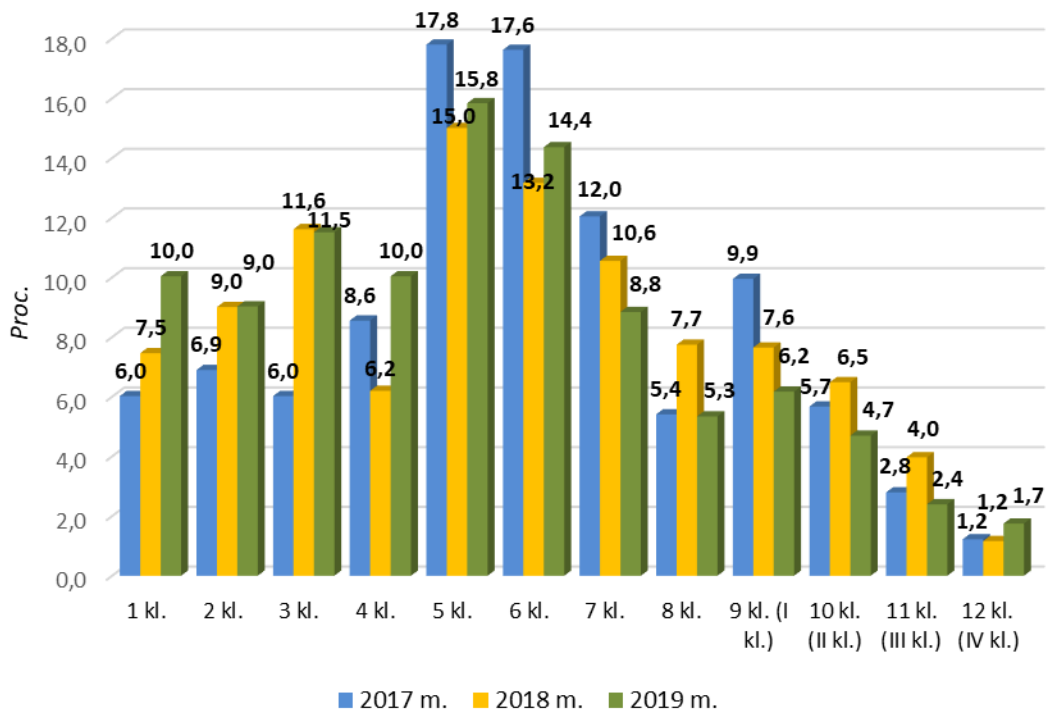
Tyrimo metodika:

Visuomenės sveikatos specialistai, vykdanti sveikatos priežiūrą mokykloje, nuo 2017 m. sausio iki 2019 m. gruodžio mėnesio mokinių patirtas traumas registravo apsilankymų žurnaluose ir visuomenės sveikatos biuro parengtose moksleivių patirtų lengvų traumų registravimo formose.

Rezultatai

Alytaus miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose 2019 mokslo metais užregistruota 1 099 lengvos traumos. Lyginant 2017 – 2019 m. duomenis traumų skaičius yra panašus (2017 m. – užregistruota 1 146 traumos, 2018 m. – 1 033 traumos).

Stebint duomenis nuo 2017 m. pastebėta, kad dažniausiai susižalodavo 5 – 6 klasių mokiniai (1 pav.), tai didžiausios rizikos susižeisti mokykloje grupė. Šio amžiaus vaikai yra linkę burtis į grupes, draugai jiems kartais turi didesnę įtaką negu tėvai. Norėdami pasirodyti drąsūs prieš draugus, žaisdami, sportuodami, ar leisdami laiką kieme, šio amžiaus vaikai neretai elgiasi labai rizikingai ir gali sunkiai susižaloti. Rečiausiai nuo traumų nukentėjo dvyliktokai (IV kl.) ir vienuoliktokai (III kl.), šių klasių mokiniai ramesni, santūresni, atsargesni, drausmingesni, todėl susižeidžia rečiau. Išanalizavus duomenis pastebima, kad jaunesnėse klasėse ir vyresnėse klasėse mokiniai traumų patiria rečiau. 2019 m. daugiausiai traumų patyrė 5 klasės mokiniai (15,8 proc.), mažiausiai 12 klasės mokiniai (1,7 proc.). Tiek mergaitės, tiek berniukai patyrė tolygų skaičių lengvų traumų per praėjusius metus.

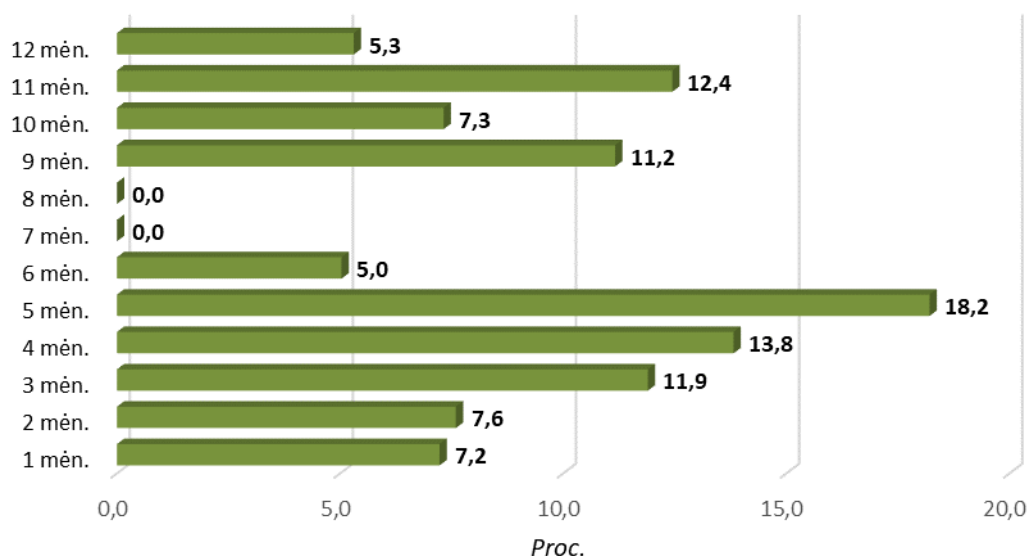

1 pav. Traumas patyrusių mokinių pasiskirstymas pagal klases 2017 – 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

Daugiausiai traumų užregistruota gegužės mėn. – 18,2 proc., balandžio mėn. – 13,8 proc. ir lapkričio mėn. – 12,4 proc. nuo visų mokinių susižeidimų. Mažiausiai nelaimingų atsitikimų

užregistruota birželio mėn. ir visai neužregistruota liepos bei rugpjūčio mėn., nes, kaip žinoma, nuo birželio mėn. antrosios pusės mokiniams prasideda vasaros atostogos (2 pav.).

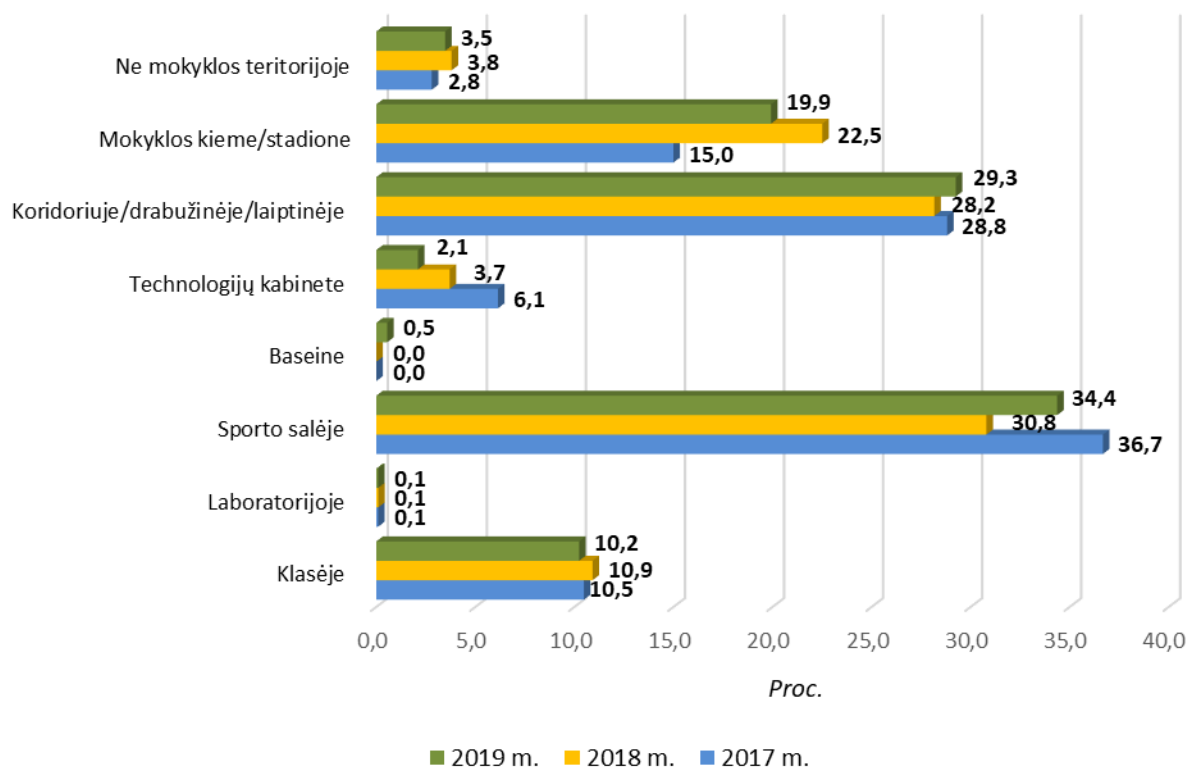

2 pav. Traumas patyrusių mokinių pasiskirstymas pagal mėnesius, 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

Alytaus miesto mokyklų mokiniai traumas dažniausiai patiria sporto salėse (2019 m. – 34,4 proc.) bei koridoriuose (2019 m. – 29,3 proc.). Stebint trijų metų tendencija, matyti, kad kiekvienais metais patiriamų traumų skaičius tam tikroje mokyklos teritorijoje yra panašus.

Nuo 2018 m. traumų pamažėjo mokyklos kieme / stadione, technologijų kabinete bei klasėje ir ne mokyklos teritorijoje. Stebint duomenis, 3,6 proc. traumų padaugėjo sporto salėje ir 1,1 proc. mokyklos koridoriuje, drabužinėje ar laiptinėje. Pastarosiose paminėtose vietose mokiniai daug bėgioja, intensyviai juda, dažnai rizikuoja susižeisti. Be abejo įtakos tam gali turėti ir nepritaikytos sporto salės, pasenęs inventorių. Mokinių saugai pavojų gali kelti sulūžę baldai, kita mokykloje naudojama įranga. Siekiant išvengti mokinių sužalojimų rekomenduojama periodiškai tikrinti naudojamos įrangos, baldų būklę, nesaugius įrenginius nedelsiant pašalinti ar sutaisyti gedimus. Mažiausiai mokinių sužalojo baseine, laboratorijoje ir ne mokyklos teritorijoje (3 pav.).

3 pav. Traumų pasiskirstymas pagal įvykusios traumos vietą 2017–2019 m. (proc.)

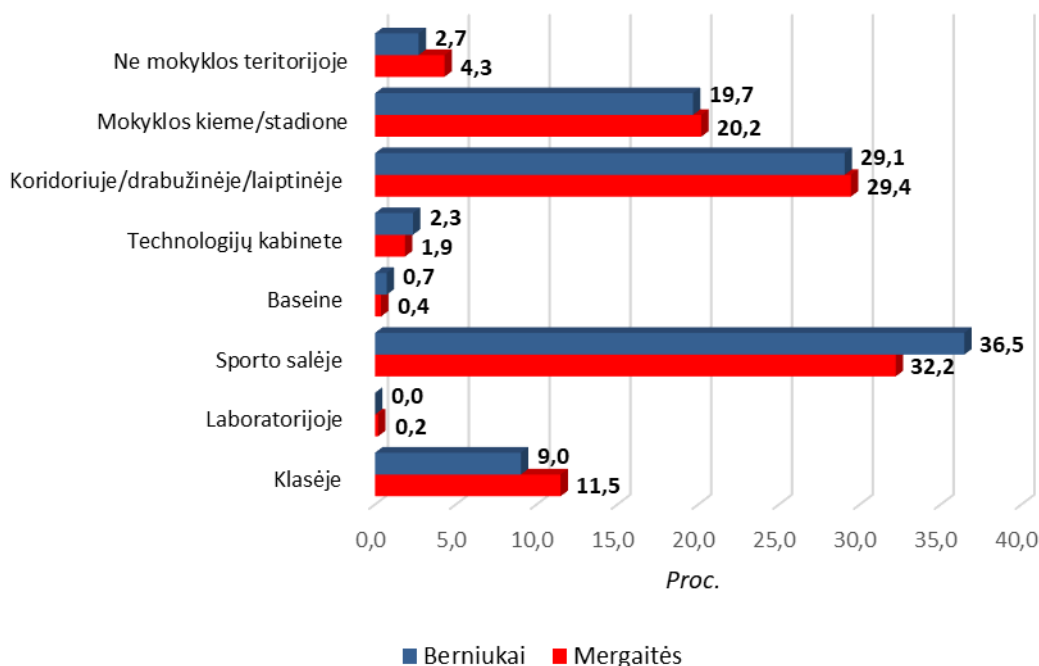
Šaltinis: Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

Pertraukų metu taip pat įvyksta nemažai traumų. Pertraukų metu mokiniai praleidžia įvairiose patalpose, kuriose dominuoja tie patys rizikos veiksniai. Tai didelio skaičiaus mokinių judėjimas iš vienos mokyklos vietos į kitą, suaugusiųjų priežiūros stoka. Sunkūs sužalojimai paprastai įvyksta, kai mokiniai krenta bėgdami laiptais, čiuoždami laiptų turėklais ar stumdydamiesi ant laiptų. Pagrindinė tokių sužalojimų priežastis – mokinių elgesys, drausmės stoka. Dėl skubėjimo, lakstymo, išdykavimo, neatsargaus elgesio susižalojama atsitrenkus į baldus, sieną, kitą mokinį, paslydus ant laiptų, bėgant, šokinėjant. Sumušimai, poodinės kraujosruvos, nubrodinimai, o kartais net galvos smegenų sutrenkimai įvyksta, kai mokiniai staiga išbėgę į koridorių atsitrenkia vienas į kitą. Netikėtumas, greitas judėjimas, nesugebėjimas reaguoti į tiek daug aplink judančių vaikų, bloga judesių koordinacija, nežiūrėjimas į priekyje esančius gali tapti net galvos smegenų sutrenkimų priežastimi.

Viena iš šios problemos sprendimų būdų galėtų būti poilsio zonų įrengimas mokiniams, kuriose jie galėtų jaustis saugiai. Gana dažnai mokyklose pasitaiko šiurkštaus ar net žiauraus elgesio atvejų, kai vyresni mokiniai muša mažesnius. Didelę įtaką tokiems reiškiniams daro koviniai filmai, kompiuteriniai žaidimai, propaguojantys smurtą. Vaikai per pertraukas ar eidami iš mokyklos mėgdžioja ekrane matytus kovinius veiksmus ir išdykaudami ar mušdamiesi

sūžaloja vienas kitą. Tokius reiškinius galima sumažinti įgyvendinant smurto mažinimo mokykloje programas, nuo mažens jaunimą auklėjant humaniškumo dvasia.

Mokinių veikla, įvykus traumai, yra svarbus aspektas analizuojant traumatizmą mokyklose bei numatant prevencines priemones, kaip sumažinti susižalojimų skaičių. Remiantis 2019 metų duomenimis, daugiausia įvykusių traumų įvyko sporto salėje, kurias dažniausiai patirdavo berniukai. Kūno kultūros pamokų metu labai svarbu, kad mokytojas atidžiai stebėtų mokinius, nes tuo metu jie daug bėgioja, šokinėja ir užsiima kita panašia veikla, todėl dar labai svarbu ir drausmė kūno kultūros pamokų metu (4 pav.).

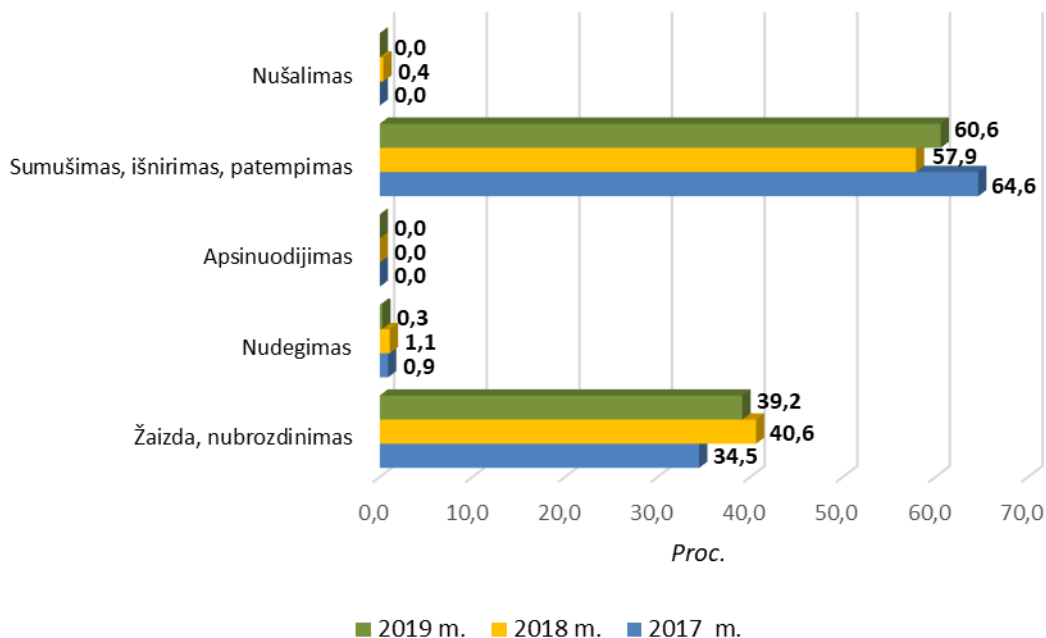

4 pav. Traumų pasiskirstymas pagal įvykusios traumos vietą ir lytį, 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

Toks didelis skaičius traumų, įvykstančių sportuojant, rodo nepakankamą dėmesį kūno kultūros pamokų metu. Pradedant sportuoti reikalingas apšilimas, dažnai mokiniai tinkamai nepadaro apšilimo pratimų, todėl tai gali sąlygoti tokias traumas, kaip sausgyslių ar raumenų patempimai. Svarbu, kad kūno kultūros mokytojai nebūtų abejingi ir aiškintų mokiniams apie galimus pavojus, atliekant įvairius pratimus ir patartų, kaip nuo jų apsisaugoti. Sportuojantys mokiniai yra labai jūdrūs, dažnai nesilaiko drausmės pamokų metu, todėl tai gali sąlygoti tokias traumas, kaip nubrozdinimai, sumušimai, susižeidimai. Svarbu, kad kūno kultūros pamokų metu būtų palaikoma drausmė, mokiniai būtų atsargūs atlikdami įvairius pratimus.

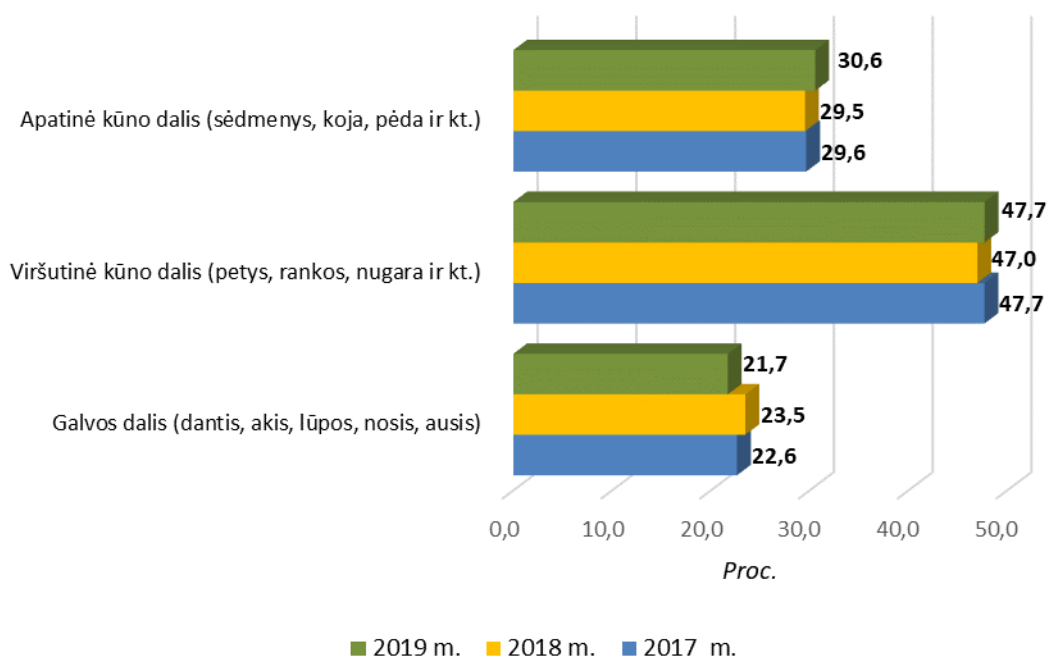
Stebint 2017 – 2019 m. duomenis, traumų rūšis nesikeičia, daugiau nei pusė mokinių patiria įvairių kūno dalių sumušimus, išnirimus ar patempimus. 2019 m. šios rūšies traumą patyrė 60,6 proc. susižalojusių mokinių, 39,2 proc. registruojami nubrozdinimai ir žaizdos ir 0,3 proc. patyrė nudegimus (5 pav.).

5 pav. Dažniausios susižalojusių mokinių traumų rūšys, 2017 – 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

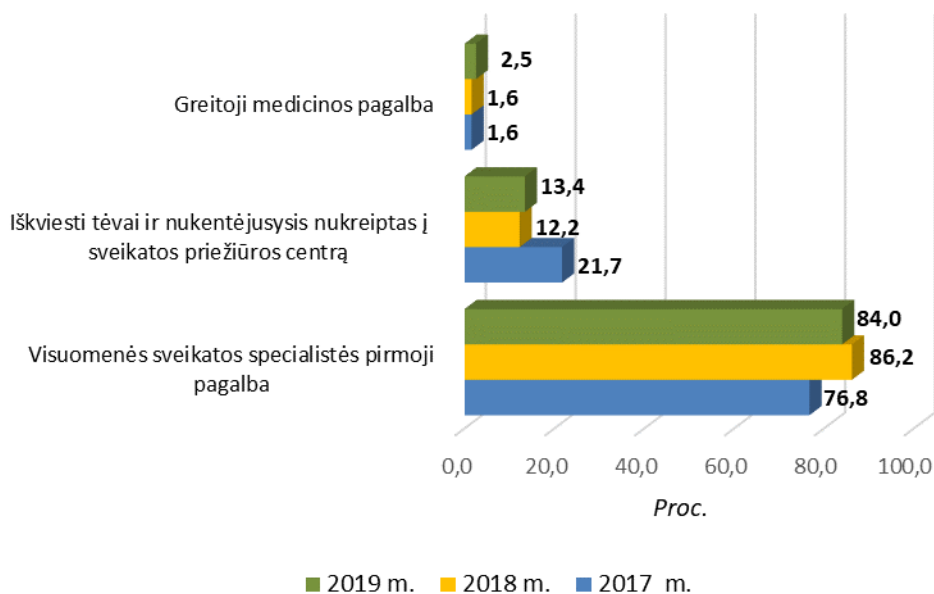
Atlikus surinktų duomenų analizę pagal traumos lokalizaciją (kūno vieta, kuri buvo sužalota), matyti, kad kelinti metai iš eilės, taip ir 2019 metais (47,7 proc.) mokiniai daugiausiai patyrė viršutinės kūno dalies sužalojimus (petys, rankos, nugara ir kt.). 30,6 proc. mokinių patyrė apatinės kūno dalies traumas ir 21,7 proc. – susižalojo galvą (dantys, akys, lūpos, nosis, ausys) (6 pav.).

6 pav. Mokinių patirtų traumų kūno sužalojimo dalis, 2017 – 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

Traumas patyrusiems mokiniams dažniausiai pakanka visuomenės sveikatos priežiūros specialistų mokykloje suteiktos pirmosios pagalbos (2019 m. – 84,0 proc. sužalotų mokinių), tačiau 2019 m. 13,4 proc. susižalojusių moksleivių buvo papildomai iškviesti tėvai ir 2,5 proc. mokinių dėl traumų į mokyklą buvo iškviesta greitoji medicinos pagalba (kviesta 33 kartus) (7 pav.).

7 pav. Mokiniais nukentėjusiems nuo traumų suteiktos pagalbos, 2017 – 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

Išvados

1. 2015 m. beveik vienoda dalis berniukų (49,9 proc.) ir mergaičių (50,1 proc.) patyrė traumas.
2. Dažniausiai mokykloje susižaloja 5–6 klasių (11–13 metų amžiaus) mokiniai. Jie sudaro daugiau nei trečdalį (34,18 proc.) visų patyrusių traumas.
3. Mokiniai traumas dažniausiai patiria mokyklų sporto salėse (39,1 proc.) kūno kultūros pamokų metu (40,4 proc.). Nemaža dalis mokinių traumas patiria koridoriuje arba drabužinėje (23,8 proc.).
4. Mokiniai daugiausiai patyrė riešo, plaštakos ar pirštų traumas (37,6 proc.) Daugiau nei pusei (51,6 proc.) mokinių buvo konstatuoti sumušimai.
5. Traumas patyrusiems mokiniams dažniausiai pakakdavo visuomenės sveikatos priežiūros specialistų mokykloje suteiktos pirmosios medicininės pagalbos. 11,7 proc. mokinių buvo iškviesto tėvai ir 10,3 proc. nukentėjusiųjų nuvežti į sveikatos priežiūros centrą.

Rekomendacijos

1. Vertinti mokyklos teritorijos, patalpų, įrenginių atitiktį sveikatos saugos reikalavimams apie nustatytas neatitiktis pranešti mokyklos administracijai, siūlyti priemonės.
2. Užtikrinti, kad visi pedagogai išklaustyti pirmosios pagalbos mokymo kursus ne rečiau kaip kas 5 metus.
3. Mokyklos dirbtuvėse, sveikatos kabinete turi būti pirmosios pagalbos rinkiniai, kurių sudėtis ir apimtis turi atitikti teisės aktų reikalavimus. Rinkiniai turi būti lengvai pasiekiami užsiėmimų mokykloje metu. Turi būti paskirtas asmuo, atsakingas už pirmosios pagalbos rinkinio priežiūrą ir jo papildymą.
4. Nesant visuomenės sveikatos specialisto vykdančio sveikatos priežiūrą mokykloje, ugdymo įstaigos vadovas turi būti paskyręs kitą atsakingą asmenį už pirmosios pagalbos suteikimą mokiniams.
5. Organizuoti mokiniams pirmosios pagalbos mokymus.
6. Skatinti klasių auklėtojus ir įvairių dalykų mokytojus į savo mokomojo dalyko, renginių turinį integruoti sveikos gyvensenos, sužalojimų profilaktikos bei įvairias saugaus elgesio programas.
7. Organizuoti pokalbius, viktorinas, vaidinimus, socialinės reklamos kūrimą, konkursus ir pan. sužalojimų profilaktikos tema. Sužalojimų profilaktikai yra naudingos vaizdinės

priemonės – ryškūs plakatai, aiškinantys traumų priežastis ir mechanizmą, filmai, rodantys neatsargaus elgesio ir drausmės stokos pasekmes.

8. Reikėtų sustiprinti mokytojų ir vyresnių klasių mokinių budėjimus pertraukų metu mokyklos koridoriuose, kieme, laiptinėse.

9. Traumų priežastimi dažnai tampa susistumdymai ir susimušimai su kitu asmeniu, todėl mokiniams reikėtų daugiau švietėjiškos veiklos pirmos pagalbos ir smurto prevencijos klausimais.

10. Tėvai turi pasirūpinti vaikų atitinkama avalyne dalyvauti kūno kultūros pamokose ir mokykloje.